

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВРХОВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Број: 61 0 Пс 012216 21 Рев
Бања Лука, 09.02.2022. године

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија Сенада Тице, као предсједника вијећа, Тање Бундало и Горјане Попадић, као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља С. а.д. Б.Л., кога заступа пуномоћник М.Д., адвокат из Б.Л., против туженог М.Ф. д.о.о. П., кога заступа пуномоћник С.Г., адвокат из С., ради исплате дуга, одлучујући о ревизији туженог против пресуде Вишег привредног суда у Бањој Луци број 61 0 Пс 012216 20 Пж од 15.12.2020. године, на сједници вијећа одржаној дана 09.02.2022. године, донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Окружног привредног суда у Источном Сарајеву број 61 0 Пс 012216 19 Пс од 17.12.2019. године тужени је обавезан да тужитељу, по основу уговора о дугорочном кредиту број ... од 14.02.2017. године и мјенице број РС ..., на име дуга исплати износ од 410.246,06 КМ, са законском затезном каматом почев од 25.04.2018. године па до исплате, као и да му надокнади трошкове парничног поступка у износу од 14.757,92 КМ.

Другостепеном пресудом Вишег привредног суда у Бањој Луци број 61 0 Пс 012216 20 Пж од 15.12.2020. године, жалба туженог је одбијена и првостепена пресуда потврђена. Одбијен је захтјев туженог за накнаду трошкова састава жалбе.

Изјављеном ревизијом другостепену пресуду побија тужени, због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права, са приједлогом да се побијана пресуда преиначи или да се иста укине и предмет врати другостепеном суду на поновно суђење.

Одговор на ревизију није поднесен.

Ревизија није основана.

Предмет спора у овој правној ствари је захтјев тужитеља да се тужени обавезе да му исплати износ од 410.246,06 КМ, са законском затезном каматом рачунајући од 25.04.2018. године па до исплате.

Одлучујући о захтјеву тужитеља, по проведеном доказном поступку, првостепени суд је утврдио: да су тужитељ (као давалац кредита) и П. д.о.о. П. (као корисник кредита) дана 14.02.2017. године закључили уговор о дугорочном кредиту; да је кориснику одобрен кредит у износу од 400.000,00 КМ, на период од 60 мјесеци уз грасе период од 3 мјесеца, а кредитна средства ће се враћати у складу са отплатним планом који чини саставни дио уговора; да је кредит обезбјеђен уговором о солидарном јемству, који је дана 14.02.2017. године закључен између тужитеља и туженог, као солидарног јемца; да је тужени тужитељу уручио бјанко мјеницу без протеста број РС ..., као инструмент обезбјеђења плаћања, која је попуњена на износ од 410.246,06 КМ, са роком доспијећа плаћања на дан 25.04.2018. године; да је тужени потписао мјеничну изјаву, којом тужитељу уручује пет мјеница „без протеста“ (укључујући и предметну мјеницу), те којом је овластио тужитеља да доспијеће потраживања из мјенице као и износ потраживања упише у мјеницу у складу са уговором о кредиту, на дан попуњавања мјенице; да је због неуредног измиривања обавеза из уговора о дугорочном кредиту тужитељ обавијестио дужника (обавјештење од 25.04.2018. године са повратницом) да раскида уговор и да ће потраживање наплатити путем суда; да је позивом на искуп мјенице од 25.04.2018. године тужитељ позвао туженог да приступи у просторије тужитеља ради искупа мјенице, што тужени није учинио; да према прегледу доспјелих обавеза од 16.08. 2018. године укупно дуговање корисника кредита П. д.о.о. П. износи 410.246,06 КМ; да је предметни поступак покренут приједлогом за извршење дана 27.09.2018. године (првостепени суд погрешно наводи 15.10.2018. године), на темељу означене бјанко мјенице као вјеродостојне исправе, те да је по изјављеном приговору на рјешење о извршењу поступак настављен као по тужби; да је тужитељ тужбу уредио писменим поднеском од 11.02.2019. године.

На темељу тих чињеница, те како тужени током поступка није истицао конкретне мјеничне приговоре, нити је спорио потпис на мјеници, утврђујући да је исту потписао директор туженог као трасант, трасат и акцептант, првостепени суд је закључио да предметна мјеница садржи све елементе прописане Законом о мјеници („Службени гласник РС“, број 32/01, даље: ЗМ). Надаље, првостепени суд утврђује да потраживање из мјенице није застарјело, јер да је поступак покренут у року прописаном одредбом члана 80. став 1. ЗМ, који се има рачунати од дана доспијећа 25.04.2018. године. Надаље, првостепени суд утврђује да су тужитељ и тужени били у пословном односу и на основу уговора о солидарном јемству, прописаног одредбом члана 997. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ број: 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 и „Службени гласник РС“ број:17/93, 3/96, 39/03, 74/04, даље: ЗОО). Првостепени суд налази да је тужитељ доказао и основ и висину дуга који је доспио на наплату 25.04.2018. године, те цијенећи да није основан истакнути приговор литиспенденције, првостепени суд пресудом усваја тужбени захтјев тужитеља.

Одлучујући о жалби туженог, другостепени суд налази да се жалбеним наводима правилно указује да се у конкретном случају ради о мјеничном спору, па да се првостепени суд неправилно позивао и на одредбе ЗОО, али да наведено није утицало на правилност усвајања тужбеног захтјева тужитеља. Другостепени суд прихвата закључак првостепеног суда да се ради о правно ваљаној мјеници, уз навођење да је у питању властита мјеница, као и закључак да је поступак покренут у застарном року од три године из одредбе члана 80. став 1. ЗМ. Надаље, другостепени суд налази да је означени датум доспијећа мјенице (25.04.2018. године када је раскинут уговор о кредиту) у складу са датим мјеничним овлаштењем, а да овлаштење за активирање мјенице као средства

обезбјеђења због неуредног враћања кредита, произлази из уговора о кредиту и мјеничног овлаштења. Прихватајући правилним закључак првостепеног суда да нема литиспенденције, слиједом наведених разлога другостепени суд је жалбу туженог одбио и првостепену пресуду потврдио.

Нижестепеним одлукама захтјев тужитеља је правилно усвојен.

Другостепени суд правилно налази да се у конкретном случају ради о мјеничном спору, кад се има у виду да је приједлог за извршење поднесен на темељу мјенице, као вјеродостојне исправе, те да се у поднеску којим је тужба уређена тужитељ није позивао на уговор о јемству, који је закључен између странака, док се на уговор о кредиту (закључен између тужитеља и П. д.о.о. П.) позивао како би означио које потраживање је обезбијеђено предметном мјеницом.

Према чињеницама које су утврдили нижестепени судови, у сврху обезбјеђења дугорочног кредита који је од стране тужитеља (као даваоца кредита) дат предузећу П. д.о.о. П. (као корисника кредита), тужени је издао бјанко мјеницу серијског броја РС ..., на темељу које тужитељ у овој парници потражује исплату мјеничног дуга од 410.246,06 КМ.

ЗМ не прописује изричите одредбе о бјанко мјеници, па се посредно на њу односи одредба члана 18. став 2. наведеног закона, која предвиђа могућност издавања мјенице која у вријеме издавања није била потпуна. За бјанко мјеницу је битно да ју је потписао трасант, односно издавалац мјенице. Бјанко мјеница није мјеница, јер не садржи битне састојке, тако да бјанко мјеница постаје мјеницом тек кад овлаштено лице испуни мјенични садржај. То значи, да код издавања бјанко мјенице, издавалац, односно трасант мора овластити имаоца бјанко мјенице, да испуни потребан садржај мјенице и тако бјанко мјеницу мијења у мјеницу као папир од вриједности. Ималац бјанко мјенице на основу овлаштења којег је добио од трасанта, односно издаваоца мјенице, испуњава мјеницу у складу са договором о издавању мјенице, у оним дијеловима који нису испуњени.

Овлаштење имаоца бјанко мјенице, да њен ималац испуни потребан садржај мјенице може бити дато у мјеничној изјави или у споразуму о попуњавању бјанко мјенице. Основно је правило да се мјенично овлаштење даје писмено, али оно може бити дато и прећутно (само предавање мјенице повјериоцу када је она уговорена као средство обезбјеђења плаћања), односно усмено. Ако нема посебног споразума о попуњавању бјанко мјенице, постигнутог између издаваоца мјенице и имаоца мјенице, ималац мјенице је дужан мјеницу попунити у складу са условима и роковима из основног посла.

У пракси (с обзиром да нема бланкета званичног издања за властиту мјеницу, као што постоје бланкети трасиране мјенице), бланкети који важе за трасиране мјенице се употребљавају и за мјенице са учинком властите мјенице, тако што је издавалац вукао (трасирао) мјеницу на себе (тзв. конфузија трасанта и трасата). У том ће случају трасант и трасат бити исто лице, али трасант треба такву мјеницу још и акцептирати потписивањем на лијевом крају бланкета, поред назнаке „прихваћамо“. Тек таквим потписивањем мјенице трасант је стварно постао главни мјенични дужник и његов статус је једнак статусу издаваоца властите мјенице. Бланкети трасиране мјенице се употребљавају и приликом издавања властите мјенице.

У конкретном случају, тужени предметну мјеницу није трасирао на себе, односно није ју уопште трасирао (како то погрешно закључују нижестепени судови), па се не може радити о мјеници са учинком властите мјенице, већ се ради о властитој мјеници (одредба члана 111. ЗМ) коју је тужени издао на бланкету трасиране мјенице, која оцјена према одредбама ЗМ не представља значајну разлику код одлучивања о основаности тужбеног захтјева. На истој су у вријеме издавања недостајали мјенични елементи – датум доспијећа и износ мјеничног дуга, што значи да се радило о бјанко мјеници. Према одредби члана 113. ЗМ на властиту мјеницу се примјењују одредбе о трасираној мјеници, ако нису у супротности са природом мјенице, а према члану 114. став 1. истог закона, издавалац властите мјенице одговара онако како одговара акцептант трасиране мјенице.

Након издавања мјенице полази се од саме мјеничне исправе, па уколико је мјеница формално исправна, ваљане су и све обавезе које из ње произлазе, без обзира на њихов правни основ. У мјеничном праву, по начелу апстрактности, у случају мјеничног спора не испитује се правни основ или разлог обавезивања мјеничног дужника. Мјеничноправни однос је независан од основног посла ради којег је мјеница и издата и којем служи.

Међутим, апстрактност мјеничне обавезе није апсолутна. Стога ће мјенични дужник имати право истицати приговоре из основног посла (нпр. да је дио дуга измирио) само ако се према њему као мјенични повјерилац јавља непосредни учесник у мјеничном ланцу (уколико се не ради о бјанко мјеници). Међутим, уколико је у питању бјанко мјеница, мјенични дужник може ставити приговор да је мјеница попуњена противно споразуму, уколико је бјанко мјеницу попунио ремитент као први ималац (као у конкретном случају).

У конкретном случају, тужени је приликом издавања предметне мјенице потписао и мјенично овлаштење, којим је, између осталог, мјеничног повјериоца овластио да се „доспијеће потраживања и мјенице, износ потраживања (главног и споредних са свим трошковима) утврђује у складу са уговором о кредиту, на дан попуњавања мјенице“, што значи да је тужитеља овластио да у случају активирања мјенично правних механизма за наплату дуга по предметном кредиту може попунити мјеничне елементе који су недостајали у моменту издавања мјенице, а што је у складу са датим овлаштењем тужитељ и учинио тако што је на мјеници као датум доспијећа означио 25.04.2018. године, док је као износ дуга означио износ од 410.246,06 КМ (према потврди тужитеља о структури дуга по кредиту).

Како је, дакле, предметна мјеница формално исправна и попуњена у складу са датим мјеничним овлаштењем, то је у складу са одредбом члана 48. став 1. ЗМ тужени правилно обавезан на плаћање мјеничног дуга.

Наведено, код тога да није основан истакнути приговор застаре потраживања (који тужени понавља у ревизији), јер је, рачунајући од дана доспијећа (25.04.2018. године), тужитељ поступак покренуо у року од три године из одредбе члана 80. став 1. ЗМ (дана 27.09.2018. године).

Како је, према већ реченом, тужитељ у овој правној ствари извршни поступак покренуо на темељу мјенице, код којих навода, као и стављеног захтјева, је остао и приликом уређења тужбе, то нема мјеста ревизионим наводима да првостепени суд није одлучио о преиначењу тужбе. То што је првостепени суд своју одлуку засновао на

одредбама ЗМ, али и одредбама ЗОО, не значи да је првостепени суд прекорачио тужбени захтјев, што се се у ревизионим наводима неосновано тврди, већ се ради о погрешној примјени материјалног права (позивању на одредбе ЗОО), која неправилност је санирана одлуком другостепеног суда.

Није основан ни истакнути приговор литиспенденције, који тужени понавља у ревизији, јер другостепени суд правилно образлаже да су поступци на које се тужени позивао код истицања овог приговора (који се тичу наплате истог потраживања) произашли између различитих странка и из различитих извршних исправа, из којих разлога није ни утврђивао који поступак је први почео тећи. Наиме, у предмету број 61 0 Пс 012320 19 Пс, као тужени је означен П. д.о.о. П., док је извршни поступак под бројем 89 0 И 062657 18 И покренут против физичких лица (па нема идентитета странка). У извршном поступку број 61 0 Ип 012186 18 Ип, који је покренут на темељу засноване хипотеке, као извршеници су означени П. д.о.о. П. и М.Ф. д.о.о. П., па се ради о другој врсти поступка на темељу друге извршне исправе. При томе нема сметњи да тужитељ активира више средстава заштите предметног потраживања из уговора о кредиту (као у конкретном случају), кад се има у виду да постоје прописани правни механизми за избјегавање двоструке наплате истог потраживања, као и за враћање двоструко наплаћеног потраживања.

Произлази, да ревизионим наводима нижестепене пресуде нису доведене у озбиљну сумњу, па је изјављену ревизију ваљало одбити, примјеном одредбе члана 248. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, број 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13).

Предсједник вијећа
Сенад Тица

За тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарнице
Биљана Аћић